

Een modern wapen in de strijd tegen agressie en geweld – of gewoon een sexy vorm van geldverspilling? Onderzoek lijkt critici gelijk te geven.

Cameratoezicht nog nauwelijks effectief

Peter Passenier

Het staat in het Regeerakkoord: het aantal camera's in Nederland moet omhoog. Medewerkers in bussen, tankstations, ziekenhuizen en banken worden zo beter beschermd. Sterker nog: ze voelen zich veiliger, ze werken ook veiliger en als ze toch te maken krijgen met geweld, gaan hun belagers sneller de cel in.

Het klinkt mooi, maar is het ook waar? Nee, zegt Sander Flight van de DSP-groep, die gemeenten, politieregio's en ondernemers de afgelopen tien jaar over cameratoezicht heeft geadviseerd. 'Dat camera's effectief zijn, is nooit aangetoond. Althans niet met gedegen onderzoek. Bij veel studies gaat men de incidenten pas turven als de dingen er al lang en breed hangen. Dan kun je de cijfers nergens mee vergelijken – en valt er ook niets zeggen over de effecten op preventie of repressie.'

Die ene studie die de wetenschappelijke toets wél doorstaat, is in 2005 uitgevoerd in Engeland, door Martin Gill. En de resultaten stemden tot nadenken. Flight: 'Gill heeft netjes gekeken naar de situatie voor het cameraproject en die erna. Vervolgens bleek dat het aantal geweldsdelicten nauwelijks was gedaald, en dat er net zoveel boeven waren ingerekend als ervoor. Het hele project leverde dus nauwelijks iets op.'

Preventie

Dat gaat tegen alle logica in. Als crimineel houd je je in de buurt van een camera toch extra in, zou je denken. Of is de onderwereld de camera's soms te slim af? 'Nee integendeel', zegt Flight: 'Die onderwereld bestaat voornamelijk uit amateurs. Slechts een klein deel van de misdrijven in Nederland wordt gepleegd door beroepscriminelen. Dan heb je het over vrouwenhandel, hennepplantages en witteboorden-criminaliteit – niet de jongens die je met camera's kunt betrappen. De rest handelt heel erg vaak onder invloed van drugs, drank of hevige emoties. Erg impulsief dus. Er zijn mensen geïnterviewd die op klaarlichte dag iemand hadden vermoord. Hadden camera's verschil gemaakt, was de vraag. Nee, zeiden ze. Ik was mezelf niet. Het kon me niet schelen.'

En dus gelooft Flight ook niet dat een 15-jarige beginnende crimineel zich door cameratoezicht zal laten beïnvloeden. 'Als je al zover bent dat je met een pistool op een buschauffeur afstapt, ben je niet gevoelig meer voor sociale ogen – laat staan voor technische. Zo'n jongen heeft een wapen, hij ziet een bus, hij vindt zelf dat het tijd wordt voor zijn eerste overval, en zijn vriendjes vinden dat ook. Dus doet hij het. Hetzelfde geldt voor de winkeldief. Als die de camera al regis-

treert, trekt hij gewoon zijn capuchon wat verder over zijn hoofd, of hij neemt het volgende winkelpad. Die camera werkt toch niet, denkt hij.'

Repressie

Het vervelende is: daar heeft die winkeldief vaak gelijk in. En dat is precies de reden dat camera's zo weinig boeven vangen. 'Begrijp me goed', zegt Flight. 'Je kunt camera's gebruiken voor opsporing, maar het is bijna onmogelijk om alles goed te organiseren. Ik heb het op zoveel manieren mis zien gaan... dat is bijna niet op te sommen.'

Gaat u er dus even voor zitten. Op de volgende manieren is het allemaal al fout gelopen:

- Camera's worden opgehangen in de winter, en als dan in de lente de bloesems uitkomen, is alles achter de struiken en boombladeren plotseling onzichtbaar.
- Ze worden opgehangen en getest bij daglicht, en vervolgens springen 's nachts de reclamelichten aan. Het gevolg: alle beelden worden overstraald.
- Er is geen geld om de camerabeelden 24 uur per dag te bekijken, dus beperkt men zich tot een deel van de dag. Helaas kiest men voor de goedkoopste uren: van 9 tot 5. En dus is iedereen al naar huis als de onderwereld in actie komt.

'Dat camera's effectief zijn, is nooit **aange-toond**'

- Degenen die de beeldschermen in de gaten moeten houden, kijken niet naar de donkerste plekken met de meeste risico's. In plaats daarvan kiezen ze voor de drukste straten met de mooiste vrouwen.
- De hoog-resolutieopnamen in de centrale nemen veel gigabytes in beslag. Dus worden ze een paar dagen na binnenkomst gecompimeerd. Jammer alleen dat de haarscherpe beelden van de dader daarmee verkorrelen tot het niveau van een YouTube-filmpje.
- De politie volgt bij de arrestatie niet de goede procedure en dus zijn de camerabeelden niet rechtsgeldig. Of de beelden zijn alweer gewist na het weekend om opslagruimte te besparen.

Door dit alles spelen camerabeelden bij repressie slechts een kleine rol. Flight: 'Je ziet maar zelden dat een dader bijna vrijuit gaat totdat... op het laatste moment de video opduikt. En dat dan iedereen roept: "O, zit het zo!" Nee, meestal geven de beelden alleen de richting aan waarin de politie moet zoeken. In die en die buurt bijvoorbeeld. Of naar iemand met een rode jas. Sterker nog: ik durf de stelling wel aan dat er meer misdrijven worden opgelost als ze het geld niet aan camera's besteden, maar aan andere middelen.

Bijvoorbeeld de inzet van meer goede rechercheurs.'

Wallen

Een sombere conclusie. Moeten we die camera's dus maar weghalen? Dat ook weer niet, zegt Flight. 'Nogmaals, ze kunnen effectief zijn; dat heb ik zelf gezien. Tien jaar geleden hebben wij een project gedaan op de Wallen in Amsterdam. Daar had je op bepaalde plekken veel last van drugsdealers en die zijn succesvol aangepakt – met cameratoezicht. Maar daarmee zie je gelijk de voorwaarden voor succes. Het waren specifieke plaatsen, met specifieke daders die bovendien handelden volgens plan, en niet op impuls. Bovendien was het project goed uitgevoerd: de camera's bestreken het hele gebied en de politie liet continu weten dat alle criminele acties zouden worden gefilmd.'

En er is meer goed nieuws. Want zelfs voor de bestrijding van impulsdismisdrijven ziet Flight kans. 'Weet je wanneer een winkeldief wél rekening houdt met camera's? Als hij eerder op grond van beelden veroordeeld is geweest. Dus ligt daar een taak van de opsporingsambtenaren: die moeten de daders duidelijk maken dat het die camera's waren waardoor ze uiteindelijk tegen de lamp liepen.'

Helaas hinkt de politie volgens hem op twee gedachten. 'Enerzijds vertrouwen ze daar op de preventieve werking van de camera's, anderzijds zijn ze bang dat diezelfde camera's agressie zullen opwekken of een ongemakkelijk gevoel bij de brave burger. Dus geven ze hen een schutkleur, hangen ze hen een beetje verstopt op en doen ze er een beetje geheimzinnig over. Dat is natuurlijk niet de schuld van de individuele agenten: vaak was het cameraproject zo duur dat er geen geld meer overbleef voor een goede communicatiestrategie. Maar het gevolg is wel dat de criminelen zich nauwelijks bespieden wanen – en de burger voelt zich niet veiliger.'

Beeldschermen

Gelukkig schiet de techniek te hulp: sommige camera's profileren zichzelf. Flight: 'Als jij Hoog Catarijne binnenkomt, zie je jezelf lopen, op een groot scherm. Daar gaat een veel groter preventief effect van uit dan van een verborgen camera. Natuurlijk, zo'n effect is onderhevig aan inflatie: als je zulke dingen in heel Nederland op gaat hangen, raken de mensen eraan gewend. Daarom zou ik die schermen alleen ophangen in risicogebieden, in tankstations, in bussen, in ziekenhuizen. Met een rood lampje ernaast, dat je af en toe aan laat flikkeren. Dan laat je onruststokers weten dat ze worden vastgelegd.' ■